

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul Legii pentru modificarea prevederilor
Capitolului IX din Codul penal

<p>1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului</p>
<p>Proiectul legii pentru completarea și modificarea Capitolului IX din Codul penal al Republicii Moldova este elaborat de Procuratura Generală.</p>
<p>2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite.</p>
<p>Proiectul legii pentru completarea și modificarea Capitolului IX din Codul penal al Republicii Moldova, este elaborat în vederea implementării unitare a politicii naționale și internaționale a statului în materie penală la compartimentul protecției mediului și intereselor publice.</p> <p>Protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct nu doar condițiile de viață și sănătate a populației, dar și realizarea efectivă a intereselor economice și social-umane, or în perspectiva ulterioară anume statului îi va reveni misiunea dificilă de reparare a prejudiciului cauzat mediului, fapt care se va solda cu utilizarea unor surse financiare publice impunătoare.</p> <p>Operarea modificărilor la capitolul vizat este binevenită pentru asigurarea realizării principiului inevitabilității răspunderii juridice pentru orice încălcare a legislației ecologice.</p> <p>Precizăm în context că majoritatea componentelor infracțiunilor ecologice din Codul penal sunt materiale și cer provocarea anumitor urmări prejudiciabile ca: daune sănătății publice, pieirea în masă a animalelor, poluarea sau otrăvirea mediului, decesul persoanei, nimicirea în proporții mari a faunei și alte urmări grave.</p> <p>Infracțiunile din categoria dată au un caracter latent pronunțat, astfel la incriminarea faptei este necesar de analizat nu doar urmarea periculoasă care s-a produs, ci și realizarea unei stări de pericol ca rezultat al săvârșirii faptei socialmente periculoase, prevăzută de legea penală, dar și legătura causală dintre acestea.</p> <p>Spre exemplu, infracțiunea de poluarea a apei poate fi incriminată potrivit prevederilor art.229 Cod penal doar dacă aceasta faptă a cauzat daune în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației ori a provocat decesul persoanei. Cu toate acestea, poluarea apei provoacă urmări grave de viitor, adică daunele în proporții considerabile se pot produce în timp.</p> <p>În context, deși Capitolul IX din Codul penal conține 13 articole care reglementează faptele socialmente periculoase ce constituie infracțiuni care afectează relațiile sociale cu privire la integritatea mediului, în practică sunt</p>

aplicabile doar 2-3 articole (art.231-tăierea ilegală a vegetației forestiere, art.233-vînatul ilegal, art.234-îndelnicirea ilegală cu pescuitul).

Relațiile sociale pe care le reglementează norma penală în cazul infracțiunilor ecologice au evoluat, iar actele normative aplicate sunt depășite de timp.

Poluarea mediului a atins proporții impunătoare, de aceea în domeniul protecției mediului răspunderea trebuie să fie de tip preventiv și patrimonial, după principiul poluatorul plătește, iar infracțiunile-formale.

Obligația pozitivă de a lua toate măsurile rezonabile și adecvate pentru protejarea drepturilor în temeiul art.8 § 1 al Convenției Europene, presupune, în primul rând, obligația principală a statelor de a crea un cadru legislativ și administrativ care să aibă drept obiectiv prevenirea eficace a daunelor asupra mediului și asupra sănătății umane (Budayeva împotriva Rusiei, nr. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 și 15343/02, pct. 129-132, 20 martie 2008). În cazul în care un stat trebuie să soluționeze problemele complexe ale politicii de mediu și economice, în special atunci când este vorba de activități periculoase, trebuie, de asemenea, să se rezerve un loc deosebit unei legislații adaptate la particularitățile activității în cauză, în special la nivelul riscului care poate rezulta. Această obligație trebuie să determine autorizarea, punerea în funcțiune, exploatarea, securitatea și controlul activității în cauză, precum și să impună oricărei persoane interesate de aceasta adoptarea unor măsuri de ordin practic care să asigure protecția efectivă a cetățenilor a căror viață riscă să fie expusă la pericolele inerente domeniului în cauză [Oneryildiz împotriva Turciei, (MC), nr. 48939/99, pct. 90, CEDO 2004-XII].

Este necesar, de remarcat că procesul decizional trebuie să presupună în primul rând realizarea unor anchete și a unor studii corespunzătoare, astfel încât să se prevină și să se evalueze anticipat efectele activităților care pot aduce atingere mediului și drepturilor persoanelor și să se permită astfel stabilirea unui echilibru just între diversele interese concurente implicate (Hatton și alții, citată anterior, pct. 128).

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul de Lege cu privire la modificarea unor acte legislative vizează:

- a) Aplicarea principiului-poluatorul plătește
- b) Introducerea unor reglementări noi
- c) Extinderea pedepselor complementare
- d) Atribuirea caracterului formal material infracțiunilor ecologice

a) Aplicarea principiului – poluatorul plătește.

Prevenirea și repararea daunelor aduse mediului trebuie să se pună în aplicare în conformitate cu principiul „poluatorul plătește” prevăzut de Directiva 2004/35/CE privind răspunderea pentru mediul înconjurător din 21.04.2004, dar și potrivit Legii nr.1540 din 25.02.1998 privind plata pentru poluarea mediului.

Prin urmare, principiul fundamental al prezentei directive ar trebui să fie cel mai potrivit căruia operatorul a cărui activitate a cauzat o daună asupra mediului sau o amenințare iminentă de producere a unei asemenea daune trebuie să răspundă

financiar, pentru a-i determina pe operatori să adopte măsuri și să dezvolte practici menite să diminueze riscurile de producere a unor daune asupra mediului, astfel încât să se reducă expunerea la riscurile financiare asociate.

b) Evoluția relațiilor sociale, apariția surselor noi de poluare și de cauzare a prejudiciului mediului impune implementarea unei noi inițiative legislative privind incriminarea faptelor care duc la degradarea solului.

Prin instituirea unui nou articol –art.227¹ Cod penal, se reglementează distrugerea manifestată prin compactare, excavare, decopertare, erodare sau însușire a solului cu cauzare de daune mari mediului. Instituirea acestei norme va contracara fenomenul degradării stratului de sol fertil, înstrăinarea acestuia, se vor recupera prejudiciile aduse solului, vor fi readuse în circuitul agricol.

c) Extinderea pedepselor complementare.

Pentru a disciplina agenții economice, în funcție de gradul prejudiciabil adus mediului, se propune extinderea pedepselor complementare, inclusiv lichidarea agenților economici.

Menționăm că, pedepsele aplicate persoanelor juridice nu întotdeauna produc efectul scontat. Agentul economic, gestionând resurse financiare, fără mare eforturi se conformează și își prelungește în continuare activitatea poluând mediul.

De regulă, este economic avantajos să se achite amenzi neînsemnate, decât să se investească în edificarea unor sisteme de purificare.

d) Atribuirea caracterului formal material infracțiunilor ecologice.

Sub aspectul laturii obiective, cea mai mare parte din infracțiunile specificate în Capitolul IX a părții speciale a Codului penal sunt infracțiuni materiale.

Într-o asemenea ipoteză, la calificarea infracțiunilor este obligatorie stabilirea legăturii de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile, care nu întotdeauna pot fi evaluate, deoarece efectele se produc, de regulă, în timp.

Așa cum, majoritatea infracțiunilor ecologice sunt materiale, iar pentru incriminarea acestora este necesară survenirea daunelor regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, actualmente, această condiție este imposibil de realizat deoarece ecosistemele sunt iremediabil afectate sau distruse.

Un aspect important, în viziunea noastră, ține de asigurarea cu norme concrete de drept penal a răspunderii pentru încălcarea prevederilor legislației ecologice. La acest capitol, studiul comparativ denotă o situație confuză.

Astfel, unele acte legislative ce nemijlocit stabilesc răspunderea penală pentru încălcarea lor nu au corespondent în cuprinsul legii penale. Din numărul acestora fac parte: Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova (art.22), Legea privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului (art.69 alin.1), Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică (art.26), Legea pentru ameliorarea prin împădurirea terenurilor degradate (art.13), Legea cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale (art.36).

Prin urmare, în viziunea noastră, capitolul IX al Codului Penal necesită o revizuire în scopul stabilirii răspunderii penale pentru infracțiunile concrete prevăzute de legislație ecologică, și, respectiv, incriminarea unor fapte ilicite pentru care răspunderea penală nu se prevede (de exemplu, în domeniul utilizării hidrocarburilor halogenate care distrug stratul de ozon, securității biologice, produselor modificate genetice), reieșind din eventualul pericol social pe care îl pot prezenta.

Articolul 223. Încălcarea cerințelor securității de mediu

Conceptele „protecția mediului” și „securitatea ecologică” nu pot fi considerate sinonime. Cu toate acestea între relațiile de protecție a mediului și cele de asigurare a securității ecologice există o legătură strânsă: prin activitățile de protejare a mediului, în general, se asigură și securitatea ecologică a mediului și a omului.

Securitatea ecologică este una dintre componentele de bază care contribuie esențial la asigurarea securității generale a statului și la dezvoltarea durabilă a acestuia.

Securitatea ecologică, în mare măsură, este determinată și de starea componentelor mediului înconjurător. Poluarea resurselor de apă, aerului atmosferic, diminuarea fertilității solului, poluarea transfrontalieră și altele reprezintă un pericol pentru securitatea ecologică. Este deosebit de îngrijorătoare în republică existența riscurilor pentru resursele acvatice, care au o importanță deosebită pentru viața și sănătatea populației, pentru funcționarea ecosistemelor și reprezintă o condiție indiscutabilă pentru dezvoltarea durabilă a economiei țării și securității statului, una dintre resursele naturale importante ale țării supuse riscurilor este solul și subsolul, degradarea și poluarea cărora inuențează securitatea ecologică și calitatea vieții și sănătății populației.

Componenta de infracțiune este materială, ea se consumă din momentul survenirii consecințelor prejudiciabile prevăzute în art. 223 CP și anume: a) mărirea esențială a fondului radioactiv; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave, care de cele mai multe ori este posibil de preîntâmpinat sau de evitat urmare a modificărilor propuse.

De exemplu, a fost proiectată emisia în atmosferă a reziduurilor industriale și în zonă nivelul de radiație s-a ridicat într-atât, încât a poluat sectoarele populate ale orașului etc. Analiza trendelor de temperatură în ultimul secol a demonstrat o creștere a temperaturii aerului în diferite zone ale Republicii Moldova.

O amenințare a diversității plantelor și animalelor autohtone, în unele cazuri, este influența relațiilor concurente între speciile introduse pe teritoriul republicii, pe de o parte, și speciile din flora și fauna spontană cu o plasticitate scăzută, pe de altă parte. Exemple ale acestor relații de excludere reciprocă între speciile de plante și animale sunt: substituirea prin concurență a speciilor forestiere autohtone de către arțarul american; excluderea treptată a cerbului comun de către cerbul-cu-pete și populația hibridă; excluderea prin concurență a nurcii europene de către nurca americană și dihorul-de-pădure etc.

Alte urmări grave se manifestă prin impactul antropic asupra bio-diversității

în diferite sectoare social-economice. Cele mai semnificative schimbări ale stării florei și faunei Republicii Moldova s-au produs și se mai produc ca rezultat al impactului antropic direct (vânatul, nimicirea animalelor, colectarea nereglementată a plantelor), precum și indirect (prin distrugerea sau schimbarea habitatelor naturale).

Situația se agravează și din cauza lipsei de cunoștințe ecologice necesare și a iresponsabilității populației, ineficienței pârghiilor legislative și economice, care ar stimula activitățile de protecție a mediului.

Din cauza distrugerii și fragmentării landșafturilor, s-au intensificat și calamitățile naturale. Alte urmări grave pot surveni în urma planificării teritoriale eronate și urbanizării excesive.

Astfel, poluarea mediului cu surse provenite din orașe și centre industriale afectează considerabil ecosistemele râurilor. Deversarea în ele a apelor reziduale provoacă eutrofizarea excesivă a lor cu deformarea ulterioară a componenței specifice a florei și faunei.

Consecințe grave pentru mediul Republicii Moldova cauzează deșeurile, care se acumulează anual în volum de 5,5-6,0 mln. tone. Stocarea nereglementată a deșeurilor, lipsa tehnologiilor moderne de neutralizare, reutilizare, nimicire, înhumare a lor etc. și managementul nesatisfăcător contribuie în continuare la agravarea situației ecologice, a stării sănătății populației și a biodiversității spontane.

Activitatea economică a schimbat esențial structura spațială, componența și particularitățile funcționale ale învelișului vegetal al teritoriului republicii. Activitatea agricolă nehibzuită duce la crearea unor terenuri agricole uniforme imense, cu agrofitecenoze omogene, care se caracterizează printr-o diversitate biologică joasă. O asemenea situație, îndeosebi, este caracteristică pentru perioada postbelică de intensificare și specializare a agriculturii.

În altă ordine de idei, problemele principale cu care se confruntă fondul forestier al Republicii Moldova sunt următoarele: gradul insuficient de împădurire; reducerea continuă a biodiversității forestiere; potențialul bioproductiv și ecoprotectiv scăzut al pădurilor. Creșterea în ultimele 4-5 decenii a ponderii culturilor silvice în fondul forestier a provocat reducerea genofondului speciilor autohtone din cadrul formațiunilor forestiere.

În urma analizei datelor monitoringului forestier, Republica Moldova, alături de unele țări europene ca Belarus, Cehia, Danemarca, Germania ș.a., a fost inclusă în grupul țărilor cu păduri puternic afectate (valoarea procentuală pentru clasele 2-4 de defoliere și decolorare depășește 20%).

Complexul energetic și industria sunt poluanți de proporție ai mediului. Surse majore de poluare a mediului sunt întreprinderile mari, cum ar termocentrala electrică de la Cuciurgan, uzinele metalurgică din Râbnia, de ciment din Rezina, fosta uzină de tractoare și cea chimică din Chișinău etc.

La poluarea bazinelor acvatice cu săruri ale metalelor grele, produse petroliere, fenoli sau detergenți contribuie și industria. Sursele staționare și cele mobile degajă în atmosferă peste 800 mii tone de substanțe poluante. Poluarea mediului cu deșeuri toxice industriale și menajere se răsfârge negativ asupra

biodiversității. Acești poluanți se acumulează în sol și apă, organe și țesuturi, și provoacă diferite dereglări ale funcționalității organismelor vii, biocenozelor, biotopurilor și a ecosistemelor în general.

În domeniul transportului și construcției drumurilor amenințarea biodiversității și populațiilor unor specii de către mijloacele de transport se manifestă prioritar prin dereglarea condițiilor de funcționare a ecosistemelor naturale și nimicirea fizică a animalelor în procesul migrației. Pericolul este mare dacă automagistralele segmentează ariile naturale protejate (spre exemplu, rezervația „Codrii”). Fondul radioactiv natural în Republica Moldova este, de asemenea, determinat de degajările care au loc la centralele termoelectrice și cazangerii, de procesul de producere a materialelor de construcție, de gazele de eșapament ale autovehiculelor, depunerile atmosferice.

În republică pot fi aduse și produse alimentare, articole de confecții, plante medicinale, materiale de construcție etc. din zonele contaminate ale țărilor vecine. În Republica Moldova există cca 340 de întreprinderi și instituții care efectuează diverse lucrări cu surse de radiație ionizante, precum și un centru de depozitare și înhumare a acestor deșeuri.

Prin țară se transportă spre alte state combustibil nuclear, deșeuri și alte surse radioactive care reprezintă un pericol potențial pentru sănătatea populației și pentru mediul înconjurător. A supra vitalității plantelor și animalelor se răsfrânge negativ și schimbarea regimului hidrologic, poluarea rezervoarelor acvaticice.

Ecosistemele forestiere, acvaticice și palustre, de stepă și luncă sunt puternic degradate și necesită întreprinderea unor măsuri urgente de restabilire a vitalității lor. Transformările susmenționate pot determina, de asemenea, diminuarea diversității biologice și dispariția unui număr mare de specii de plante și animale. Printre speciile de plante și animale critic periclitate predomină cele caracteristice teritoriilor acvaticice și palustre, stepelor și luncilor, masivelor forestiere de vârstă mare. De exemplu, în ultimii 300 de ani au dispărut de pe teritoriul țării noastre 18 specii de animale. Astfel, în secolul XVII în Moldova erau prezente specii ca zimbrul (*Bison bonasus*), bourul (*Bos primi-genius*), râsul (*Linx linx*), ursul (*Ursus arctos*) ș.a., care mai apoi au dispărut.

În concluzie, modificarea prevederilor articolului ce ține nemijlocit de „*Securitatea de mediu*” este una stringentă și necesară pentru a putea remedia și preîntâmpina situația precară deja existentă la capitolul mediului înconjurător.

Articolul 225. Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului

Includerea acestui articol în legislația penală este dictată de agravarea situației ecologice în țară, situație strâns legată de încălcarea cerințelor securității ecologice, de poluarea excesivă a mediului, de poluarea radioactivă, chimică, bacteriologică sau de alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației.

Conform art. 1 al Convenției de la Aarhus, Danemarca, privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului din 25.06.1998: Pentru a contribui la protecția drepturilor fiecărei

persoane din generația actuală și cea viitoare de a trăi într-un mediu înconjurător prielnic sănătății și bunăstării sale, fiecare stat, Parte la această Convenție, garantează accesul publicului la informație, dreptul acestuia de a participa la procesul adoptării deciziilor și cel de a apela la justiție problemele referitoare la mediu conform prevederilor prezentei Convenții.

Dreptul la informație este un drept fundamental, esențial pentru viața omului, deoarece dezvoltarea materială și spirituală a omului, exercitarea libertăților și, mai ales, a libertăților prin care își exprimă concepțiile, opiniile, implică firesc și posibilitatea de a recepționa date și informații privind viața socială, politică, economică, științifică, culturală.

Putem afirma că dreptul la informația de mediu stă la baza exercitării celorlalte drepturi fundamentale, fiind în corelație strânsă cu ele, deoarece dreptul la informație este indisolubil legat de libera exprimare a opiniilor și libera difuzare a informațiilor.

În opinia Curții Constituționale a Republicii Moldova, dreptul la informație este un drept fundamental al persoanei, deoarece dezvoltarea persoanei în societate, exercitarea libertăților prevăzute de Constituție, inclusiv libertatea gândirii, a opiniei, a creației, a exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil, presupune și posibilitatea de a recepționa informații asupra vieții sociale, politice, economice, științifice, culturale etc.

Dreptul la informație mai dă expresie juridică și accesului persoanei la orice informație de interes public. Conținutul acestui drept cuprinde: dreptul persoanei de a fi informat prompt, corect și clar asupra măsurilor preconizate sau luate de autoritățile publice; accesul liber la sursele de informare politică, științifico-tehnică, socială, culturală etc.; posibilitatea de a recepționa personal și în condiții bune emisiunile radiofonice și televizate; obligația autorităților publice de a asigura cadrul juridic necesar pentru difuzarea liberă și amplă a informației de orice natură.

Art. 37 alin.(3) al Constituției R. Moldova prevede expres că tănuirea sau falsificarea informațiilor despre factorii ce sunt în detrimentul sănătății oamenilor se interzice prin lege.

Este o prevedere foarte importantă, dacă ținem cont de multiplele cazuri când oficialitățile statelor au tănuit și au falsificat informațiile cu privire la accidente dramatice ce au avut loc la termocentralele nucleare. Cel mai tragic caz, în urma căruia au avut de suferit mii de cetățeni ai R. Moldova este avaria de la Cernobîl din 29 aprilie 1986.

Dreptul la informația de mediu poartă, de asemenea, un caracter complex, dimensiunile sale fiind într-o continuă dezvoltare. Conținutul dreptului la informație cuprinde, în contextul protecției mediului, două aspecte principale, și anume: informarea promptă, corectă și clară a opiniei publice de către autoritățile publice în legătură cu măsurile preconizate și, mai ales, cu cele luate vizând protecția mediului la care se adaugă și accesul liber la sursele de informare publică; posibilitatea persoanei de a recepționa direct și în mod normal emisiunile radiofonice și televizate și obligația autorităților publice de a crea condiții pentru difuzarea informațiilor, inclusiv a structurilor necesare de protecție a mediului, pe de o parte, și informarea autorității publice de către public, pe de altă parte, aspect

care presupune o mare receptivitate din partea autorităților publice și, în acest scop, corelarea organizării necesare pentru asigurarea realizării receptivității.

Totodată, pentru a asigura posibilitatea de a-și apăra dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios și sănătos, publicul trebuie să aibă acces la informație.

În afară de prevederea constituțională, reglementările cuprinse în Legea cu privire la protecția mediului înconjurător și în Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, menționate supra, dreptul la informația de mediu este reglementat de alte acte legislative naționale.

Modificările propuse la capitolul subiectul infracțiunii care este special, adică persoana cu funcții de răspundere, persoana publică sau persoana cu demnitate publică ori persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, sunt relevante pentru acest articol.

Concluzia dată derivă din similitudinea legilor din categoria protecției mediului înconjurător.

Articolul 226. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor de mediu

La articolul dat ca și la ce precedent, la fel se propune modificarea pentru subiectul infracțiunii și anume, este adăugată ca subiect și persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică.

Totodată, dat fiind faptul că de cele mai multe ori, încălcările de mediu au impact de viitor este relevant de inclus agravante, consecințele survenite ca îmbolnăvirea oamenilor, pierirea animalelor, decesul persoanei din imprudență sau daune în proporții mari.

Articolul 227. Poluarea solului

Menționăm că, împrăștierea pe terenuri agricole a unor ape uzate și a nămolului provenite de la unități industriale, complexe zootehnice stații de epurare fără autorizare, depozitarea pe sol a deșeurilor de producție și menajere, a reziduurilor industriale, a substanțelor chimice, radioactive poate fi incriminată penal doar dacă au fost cauzate daune: sănătății populației, mediului, producției agricole, or acțiunile prevăzute la alin.(1) pot cauza daune în proporții mari solului, care în timp, duc la degradarea ireversibilă a învelișului, iar prejudiciul adus economiei țării de aceste procese este enorm.

Extinderea formelor de săvârșire a infracțiunilor expuse în dispoziția aliniatului 1 este dictată de ajustările intervenite pe parcursul ultimilor ani în legislația privind protecția mediului, inclusiv apariția distincția dintre reguli și metode de gestionare a substanțelor nocive printre care se enumeră și deșeurile, clasificarea cărora este strict clasificată de legea privind deșeurilor, ori potrivit datelor statistice inclusiv cazurile mediatizare în ultimul an. Atestă o creștere necontrolată a terenurilor utilizată drept poligoane pentru deșeurilor și care există în fiecare localitate din țară.

Instituirea alinatlui 1 drept infracțiune formal-materială este dictată de reducerea suprafețelor terenurilor agricole pe țară, diminuarea bunătații și fertilității solului, inclusiv cu impact asupra apelor subterane care potrivit studiilor

științifice se observă o reducere a cantității de apă potabilă subterană.

Aceste fapte au survenit urmare a ineficienței sancțiunilor contravenționale și menținerea drept moarte a categoriilor de infrațiuni cu impact de poluare. Deși în practică se identifică cauze de poluare, consecințe de ordin enorm de mari proporții, motivul urmărilor prejudiciabile existente în redacția actuală rămân necontracarate.

Articolul 227¹. Exploatarea neautorizată a solului.

Solul este o resursă esențială și foarte complexă a cărei valoare o ignorăm totuși foarte mult. Legislația UE nu abordează toate amenințările în mod cuprinzător, iar unora dintre statele membre le lipsește legislația specifică privind protecția solului.

De mai mulți ani, Comisia Europeană dezvoltă propuneri pentru politica solului.

După componența și fertilitatea naturală, solurile Moldovei fac parte din categoria celor mai valoroase resurse, caracterizându-se și printr-o remarcabilă diversitate, legată de variațiile zonalității orizontale și verticale locale, condițiile climaterice și geologice.

Obiectivul principal al Republicii Moldova este păstrarea pe termen lung a calității învelișului de sol, concomitent cu protecția mediului ambiant. De nivelul calității solurilor depinde în mare măsură productivitatea culturilor agricole, dezvoltarea sectorului zootehnic, exportul de produse agroalimentare, bunăstarea populației și situația ecologică în țară.

Exploatarea intensivă a resurselor de sol pe plan mondial a condus în ultimele decenii la degradarea accelerată a acestora. Ținând cont de tendințele globale, a ritmurilor de degradare și pierderilor irecuperabile de suprafețe agricole, precum și de dezvoltarea agriculturii, problema menținerii calității învelișului solului pe terenurile agricole devine pentru statul nostru o preocupare strategică de securitate națională

Necesitatea completării codului prin articolul dat, se impune datorită numărului cazurilor enorme de constatare a comerțului stradal de către persoane fizice și juridice a solului fertil, inclusiv, se atestă o extindere suprafețelor decopertate și a căilor de acces efectuate prin compactare a solului.

Ori potrivit studiilor pedologice a Academiei Științei a Moldovei se constată o scădere semnificativă a fertilității și bonității solului în raport cu studiile anterior efectuate.

Articolul 228. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului.

Analiza implementării prevederilor articolului în cauză denotă că, practic componența dată de infrațiune este inaplicabilă în practică, pe motiv că survenirea consecințelor prevăzute de latura obiectivă este imposibilă sau foarte dificilă.

Deși, de către Secția investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice s-a dispus pornirea unor cauze penale conform prevederilor art.228 alin.(1)

lit.d) Cod penal, nici o cauză penală nu a fost expediată în instanța de judecată conform componenței menționate, fiind recalificate acțiunile persoanelor vinovate conform articolelor 186, 191, 328, 335, 352 Cod penal.

Mai mult, după declararea de către Curtea Constituțională a neconstituționalității sintagmei „urmări grave”, aplicarea normei penale vizate a devenit totalmente inaplicabilă, chiar și la stadiul de pornire a urmăririi penale.

Actualmente, pe rol în instanțele de judecată se află două cauze penale de învinuire a factorilor de decizie ai autorităților administrației publice locale conform art.328 alin.(1) Cod penal, pe faptul depășirii atribuțiilor de serviciu, manifestate prin permisiunea unor agenți economici de a înhuma deșeurile menajere în stratul de substanțe minerale de argilă, fapt care a cauzat prejudiciu mediului înconjurător în proporții deosebit de mari. Corect în cazul dat ar fi fost de calificat conform art.228 Cod penal, deoarece este vorba de încălcarea cerințelor de protecție a substanțelor minerale utile de argilă, însă pe motiv că, consecințele survenite nu pot fi încadrate la lit.a), b), c) sau d), s-a calificat conform art.328 alin.(1) Cod penal.

La fel, sunt multiple cazuri când din start se refuză în pornirea urmăririi penale, deoarece nu se încadrează faptă în componența de infracțiune prevăzută de art.228 Cod penal, deși conform actului de constatare a organelor de mediu se confirmă încălcarea legislației în domeniu și este prezent prejudiciul în proporții deosebit de mari.

Potrivit practicii organelor de protecția mediului și celor de drept, în ultimii ani a crescut semnificativ numărul cazurilor de încălcare a cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale de către persoanele fizice, juridice, antreprenori, precum și de către factorii de decizie ai autorităților administrației publice locale.

Din considerentele expuse, considerăm oportun ca alin.(1) al art.228 Cod penal să prevadă drept consecință „prejudiciul cauzat mediului înconjurător în proporții mari”, pentru al delimita de componența contravențională. Sintagma „mediului înconjurător” sau „mediului” este necesară, deoarece conform actelor departamentale, care stau la baza calculării prejudiciului pentru fraudele de mediu, este prevăzut calcularea prejudiciului cauzat mediului și nu altor entități.

Alin.(2) al art.228 Cod penal, va avea agravantele care actualmente fac obiectul alin.(1), circumstanța care va permite intervenirea în cazurile prevăzute de lit.a), b), c) sau d), ce sunt foarte rare, concomitent permițând tragerea la răspundere a persoanelor vinovate de încălcarea cerințelor de protecție a substanțelor minerale utile, care au prejudiciat mediul înconjurător în proporții mari.

Articolul 228¹. Folosirea ilicită a subsolului.

Necesitatea introducerii acestui articol are ca motivație în mare parte același argumente, expuse supra, cu deosebire că, în cazul art.228 Cod penal, este vorba de încălcarea cerințelor de protecție a substanțelor minerale utile, etc., fără extragerea și comercializarea acestora, adică este vorba de cauzarea unui prejudiciu în mare parte mediului înconjurător.

Pe când în cazul componentei prevăzute la art.228¹ Cod penal, sunt reglementate relațiile sociale ce vizează extragerea neautorizată prin deferite metode a substanțelor minerale utile și comercializarea acestora, fapt care cauzează prejudiciu statului în primul rând (costul normativ al substanțelor minerale utile) și mediului înconjurător, care constituie mijloacele financiare și nu numai care sunt necesare de a aduce terenurile degradate de lucrări miniere în situația inițială.

Din lipsa unor reglementări în Codul penal a aspectelor menționate, organul de urmărire penală și procurorii mergeau pe cale incriminării componentelor de infracțiune prevăzute de 186, 191, 328, 335, 352 Cod penal, fiecare aplicându-le diferit pentru unele și aceleași fapte.

La fel, actualmente lipsește și o practică judiciară referitor la cazurile de extragerea neautorizată a substanțelor minerale utile, comisă în proporții mari sau deosebit de mari.

Articolul 229. Poluarea apei.

O problemă acută în Republica Moldova este calitatea nesatisfăcătoare a apei, aspect ce influențează direct sănătatea populației.

Unul din factorii de bază ce afectează puritatea apei potabile sunt deșeurile lichide, care contribuie direct la modificarea calității apelor de suprafață (receptorul) în care sunt evacuate.

Influența asupra apelor receptorului este cu atât mai mare cu cât debitul/volumul receptorului este mai mic. În cazul evacuării apelor uzate în lacuri sau râuri trebuie ținut cont de faptul că, evacuarea apelor uzate asupra receptorului are și un caracter cumulativ, cantitatea de poluanți evacuată acumulându-se în timp.

Evacuarea de ape uzate în receptorii naturali conduce la degradarea sau distrugerea faunei și/sau florei receptorului, la scăderea cantității de oxigen dizolvat în apa receptorului având efecte negative asupra organismelor ecosistemului acestuia și/sau asupra fenomenului de epurare naturală (autoepurare) care are loc în apa receptorului.

Deși prevederile art.47 din Legea nr.1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător, obligă agenții economici, indiferent de forma de proprietate, care folosesc resursele acvatice și care evacuează ape uzate să asigure preepurarea apelor reziduale la nivelul standardelor stabilite înainte de deversarea lor în rețeaua de canalizare a localităților, o problemă importantă care există în procesul de epurare a apelor uzate și influențează semnificativ mediul ambiant este lipsa instalațiilor moderne de epurare a apelor reziduale.

Nu se execută la nivel național nici Directiva Parlamentului European nr.2004/35/CE din 21 aprilie 2004, care indică că, prevenirea și repararea daunelor aduse mediului trebuie să se pună în aplicare în conformitate cu principiul „poluatorul plătește”.

Un impact considerabil asupra mediului îl au deșeurile lichide de la întreprinderile producătoare de alcool, care, deși obțin venituri considerabile din vânzările produselor, nu dețin stații de preepurare și nu execută obligația legală de

a aduce cantitatea de substanțe poluante în apele uzate evacuate în sistemele publice de canalizare la concentrația maxim admisibilă, reglementată de pct.13 și pct.25 din Regulamentul privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisari pentru localitățile urbane și rurale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.950 din 25.12.2013.

Pentru aplicarea sancțiunii penale conform art.229 din Codul penal – poluarea apei – este necesară survenirea daunelor în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației.

Consecințele social periculoase ale infracțiunii în redacția actuală sunt greu de dovedit în cadrul urmăririi penale, or cauzarea daunelor în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii în condițiile unui ecosistem degradat al bazinelor acvatice din țară, majoritatea având gradul de poluare III și IV este irealizabil.

Mai mult, organele de protecție a mediului nu pot evalua prejudiciul cauzat prin infracțiunea menționată deoarece nu există baza normativă de evaluare a prejudiciului.

Metodica de evaluare a prejudiciului cauzat mediului înconjurător în rezultatul încălcării legislației apelor, aprobată prin Ordinul nr.163 din 07.07.2003 (publicată în Monitorul Oficial nr.208 din 03.10.2003) nu poate evalua prejudiciul cauzat sănătății populației, resurselor piscicole, regnului animal, construcțiilor, fapt prevăzut expres în pct.5 al acesteia.

Asigurarea populației cu apă potabilă constituie unul dintre factorii primordialii ai securității naționale a țării. Apa potabilă este un element necesar pentru activitatea vitală a populației și calitatea ei influențează sănătatea omului și a animalelor, provocând adeseori diferite maladii.

În Republica Moldova poluarea apei cu azotați, insecticide, ierbicide, poluanți industriali și compuși organici a ajuns la un grad îngrijorător de mare.

Efectele patogene ale poluării apei sunt frecvența mai mare a cancerului de colon, bolilor parazitare cu transmitere digestivă, bolilor epidemice cu transmitere hidrică, intoxicațiilor cu nitrați, hepatită virală A etc.

În astfel de circumstanțe, este absolut irealizabilă probarea în cadrul urmăririi penale a cauzării prejudiciilor sănătății populației ca consecință a poluării apei, or urmările periculoase generate se atestă în timp.

Hotărârea Guvernului nr.950 din 25 noiembrie 2013 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemele de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane și rurale, stabilește concentrația maxim admisibilă în apele uzate a substanțelor poluante la deversarea lor în rețeaua publică de canalizare, în stația de epurare sau emisar.

Astfel, depășirea normativelor în cauză este periculoasă pentru ecosistemele bazinelor acvatice.

În context, modificarea normei art. 229 este imperativă.

Articolul 230. Poluarea aerului.

Legislația penală a Federației Ruse (dispoziția art.251 Codul penal „poluarea atmosferei”) și (art. 241 al Codul penal al Republicii Ucraina „poluarea aerului atmosferic”) este asemănătoare cu dispoziția art.230 din Codul penal al Republicii Moldova (poluarea aerului), însă art.251 CP FR și art. 241 CP RU, dispun de agravante, și anume: vătămarea integrității corporale sau a sănătății sau care a provocat decesul persoanei din imprudență.

Consider necesar separarea acestor agravante într-un aliniat nou cu majorarea sancțiunilor.

La fel, și România dispune de cadrul legal care evaluează calitatea aerului înconjurător, acesta fiind reglementat prin Legea nr.104 din 15.06.2011 privind calitatea aerului înconjurător, care transpune Directive Europene. Legea menționată, definește și stabilește obiective pentru calitatea aerului înconjurător destinate să evite și să prevină producerea unor evenimente dăunătoare și să reducă efectele acestora asupra sănătății umane și a mediului, evaluează calitatea aerului înconjurător pe baza unor metode și criterii comune, stabilite la nivel european; definește atribuțiile și responsabilitățile autorităților competente de control.

De menționat că, calitatea aerului are un impact direct asupra sănătății populației, poluarea lui având efecte pe termen scurt care includ infecții ale căilor respiratorii, cum ar fi pneumonia și bronșita, și agravarea condițiilor existente, cum ar fi astmul și emfizemul.

Poluarea aerului poate avea impact asupra speranței de viață, deoarece efectele pe termen lung includ bolile pulmonare și cardiace.

Potrivit informațiilor oficiale, poluarea aerului în Republica Moldova este determinată prioritar de circulația rutieră, cea feroviară și aeriană, de producerea energiei electrice, de încălzirea locuințelor, precum și de activitatea industrială.

Poluarea aerului este generată în special de folosirea energiei și de activitățile de transportare. Urbanizarea, dezvoltarea industriei și a transportului provoacă emisii cu concentrații mari de substanțe poluante în atmosferă, emisii care duc la efecte nocive asupra naturii și a tuturor organismelor vii.

În context, o persoană din Europa pierde, în medie, doi ani din viață din cauza efectelor aerului poluat, arată un articol publicat în The European Heart Journal, pe 12 martie curent. În perspectivă, aerul poluat poate cauza anual mai multe decese decât fumatul, consideră Thomas Münzel, cardiolog în Mainz, Germania, citat de Guardian și weforum.org. „Fumatul poate fi evitat, dar aerul poluat nu”, a afirmat specialistul.

Raportul în cauză mai estimează că aproximativ 800 000 de oameni mor prematur în Europa în fiecare an din cauza poluării aerului, ceea ce reprezintă 17% din totalul de 5 milioane de decese înregistrate. Între 40 și 80 la sută dintre acestea se datorează bolilor cardiovasculare, pe care aerul poluat le dezvoltă în sistemul sangvin.

„Expunerea permanentă la un nivel crescut de particule fine afectează funcțiile vasculare, iar, în consecință, duce la infarct miocardic, hipertensiune arterială, accident vascular cerebral și insuficiență cardiacă”, spun cercetătorii.

Concluziile la care au ajuns specialiștii confirmă alte rezultate ale Organizației Mondiale a Sănătății privind decesele din cauza poluării aerului.

Situația poate fi remediată prin trecerea la surse reutilizabile de energie.

În India sunt înregistrate cei mai mari indici de acumulare a particulelor mici în aer din lume, potrivit OMS, iar aici se află 16 din 30 cele mai poluate orașe de pe mapamond. Într-un raport publicat în Lancet, în 2018, se menționează că poluarea aerului provoacă în India aproximativ 1,2 milioane de decese precoce pe an.

De cealaltă parte, europenii sunt expuși la un nivel de poluare mai mare decât media globală. Studiile arată că țările est-europene poluează aerul mai mult decât cele din vest din cauza centralelor electrice pe bază de cărbune.

Un raport publicat în octombrie 2018 a constatat că reducerea poluării aerului ar putea duce la economii în valoare de 775 miliarde dolari SUA până în 2025, datorită reducerii costurilor pentru sănătate și a daunelor economice din cauza deceselor premature, precum și a dezvoltării turismului în zonele considerate murdare.

Astfel, un rol important în politica statului trebuie să-l ocupe soluționarea problemelor de mediu, fapt confirmat de articolul 37 din Constituția Republicii Moldova, care garantează dreptul fiecărui cetățean la un mediu înconjurător sănătos.

Acest drept constituțional reprezintă temelia cadrului politico-juridic, de la care pornesc direcțiile strategice din domeniul protecției mediului, utilizării durabile a resurselor naturale, garantarea securității ecologice și integrarea aspectelor de protecție a mediului în politicile sectoriale.

La fel, Constituția Republicii Moldova stabilește în art.34 alin.(1) că „dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit”.

Prin Strategia Națională de Dezvoltare (SND) „Moldova 2020” aprobată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.166 din 11.07.2012, Republica Moldova s-a obligat să depună toate eforturile necesare pentru asigurarea tranziției spre o dezvoltare economică verde, care promovează principiile dezvoltării durabile și contribuie la reducerea sărăciei, inclusiv prin asigurarea unei guvernări mai bune în domeniul dezvoltării durabile, prin integrarea și fortificarea aspectelor protecției mediului în toate domeniile de dezvoltare social-economică a țării.

Domeniul protecției mediului nu a fost printre prioritățile Guvernului Republicii Moldova și nu s-a regăsit în SND „Moldova 2020”. Analiza priorităților de dezvoltare economică incluse în SND „Moldova 2020” a constatat că doar prioritățile „Investiții publice în infrastructura de drumuri naționale și locale” și „Diminuarea consumului de energie prin sporirea eficienței energetice” reflectă anumite aspecte legate de mediu ce țin de emisiile de substanțe nocive de la consumul carburanților și de emisiile de gaze cu efect de seră, în cazul pierderilor de energie termică.

Printr-o analiză la nivelul ariilor de politici, Cancelaria de Stat, cu suportul ONU, relevă că cele mai mari discrepanțe se atestă pentru domeniul de politici „Mediu” (Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă), care sunt reflectate destul de slab în SND „Moldova 2020” – 85% și, respectiv, 78% din ținte nu sunt corelate cu SND.

La momentul actual unicul document orientat spre asigurarea calității aerului

înconjurător este Strategia de mediu pentru anii 2014-2023, care prevede crearea unui sistem integrat de management al calității aerului și reducerea emisiilor de poluanți în aer cu 30% până în anul 2023. Viziunea strategică a documentului de politică în domeniul mediului este asigurarea unei protecții durabile a mediului prin dezvoltarea unui cadru instituțional și de politici eficiente în domeniu.

Bazele politicii de mediu la etapa de tranziție la economia de piață au fost puse de Legea privind protecția mediului înconjurător, nr.1515-XII din 16.06.1993. Această lege vizează în mod direct securitatea ecologică a populației, utilizarea rațională a resurselor naturale, precum și conservarea naturii și protecția mediului.

Legea privind protecția aerului atmosferic, nr.1422-XIII din 17.12.1997, are drept obiective păstrarea purității și ameliorarea calității aerului atmosferic, prevenirea și reducerea efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici etc.

Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540-XIII din 25.02.1998, are drept scop crearea unui sistem economic în care devine neconvenabilă cauzarea oricărui prejudiciu mediului; stipulează mecanismele de limitare a emisiilor în aerul atmosferic prin diferențierea plății pentru diferitele tipuri de poluanți; încurajează introducerea tehnologiilor mai pure, precum și crearea fondurilor ecologice pentru finanțarea investițiilor de mediu.

În Legea cu privire la resursele naturale, nr.1102 din 06.02.1997, sunt stabilite principiile de bază ale gestiunii resurselor naturale prin activitate de reglementare, evidență și control al utilizării și reproducerii lor. Printre principiile de bază sunt stipulate: asigurarea unei folosiri durabile (ce nu duce la degradare) a acestora; prevenirea efectelor negative ale activității economice asupra resurselor naturale.

Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr.1536-XIII din 25.02.1998, prevede atribuțiile Serviciului Hidrometeorologic de Stat, care este instituția abilitată la nivel național. Prin intermediul Direcției Monitoring al Calității Mediului acesta efectuează monitoringul sistematic și prognoza operativă a poluării aerului, printre poluanții monitorizați fiind și ozonul troposferic.

Articolul 231. Tăierea ilegală a vegetației forestiere

Semne de întrebare ridică și formularea unor componente de infracțiuni ecologice și stabilirea răspunderii penale concrete. Astfel, analizând prevederile articolelor 231 (tăierea ilicită a vegetației forestiere) și 235 (încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat) din Codul Penal, constatăm că în cazul art. 235 crearea pericolului este echivalată cu însăși cauzarea de daune, respectiv subliniindu-se importanța fondului ariilor protejate de stat.

La fel, în cazul art. 231 lipsește pedeapsa cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate (care, după noi, ar trebui reglementată, deoarece subiectul infracțiunii este concretizat). Prezența în primul caz a pedepsei – muncă neremunerată în folosul comunității - poate fi prevăzută și în cel de al doilea caz. La fel, în cazul art. 231 lipsește pedeapsa cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate (care, după noi, ar trebui reglementată, deoarece subiectul infracțiunii este concretizat).

Prezența în primul caz a pedepsei – muncă neremunerată în folosul comunității - poate fi prevăzută și în cel de al doilea caz.

Prevederile art.231 Cod penal reglementează doar acțiunile de tăiere a vegetației, ori ecosistemul pădurii este prejudiciat și prin acțiuni de rupere, scoatere din rădăcini neautorizat a arborilor/arbuștilor.

Norma penală incriminează acțiuni de tăiere a vegetației doar din fond forestier, fără a include spațiile verzi, zonele umede, fondul apelor alte terenuri cu destinație specială de protecție

Articolul 231¹ Reducerea suprafeței masivelor vegetale.

Codul penal reglementează doar tăierea ilegală a vegetației forestiere, fără a incrimina și alte acțiuni care au ca rezultat reducerea masivelor vegetale atât din fond forestier, cât și spații verzi, zone de protecție, sanitare, alte categorii de terenuri cu funcții speciale.

Deseori, utilizarea contrar destinației a terenurilor din categoriile speciale, are drept consecință degradarea lor, sau reducerea suprafețelor cu destinație specială, distrugând ecosistemul. (efectuarea construcțiilor capitale are drept consecință scoaterea iremediabilă a terenului din circuitul lui natural)

Deoarece aceste circumstanțe nu sunt reglementate în Codul penal, procurorii de regulă, pornesc urmărirea penală conform art.352 Cod penal.

4. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea proiectului de lege nu va necesita cheltuieli financiare din partea statului.

5. Impactul proiectului.

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative va contribui la constatarea și investigarea eficientă a infracțiunilor ecologice, tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate, și recuperarea prejudiciului cauzat mediului înconjurător. Totodată, modificările propuse vor restabili echitatea socială, corecta și resocializare societatea, precum și vor preveni săvârșirea de noi infracțiuni.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor Legii nr.239-XVI din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional, au fost solicitate avize la proiect Procuraturilor specializate și Procuraturilor teritoriale.

Proiectul a fost supus multiplelor dezbateri organizate de către Secția investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice, în cadrul cărora au participat procurori și reprezentanți ai structurilor de mediu și anume: Adjunctul Procurorului General Alexandru Nichita, Șef al Secției investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice Ghenadie Pîrlîi, procurorii secției Țecu I. și Uglea M., procurori ai Secției analiză criminologică, avizare și propuneri de legiferare, procurori ai Secției politici, proiecte și management al proiectelor, Secretar de Stat al Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului Iuliana Cataragiu, Șef adjunct al Inspectoratului pentru protecția mediului Radu Dumneanu, Șef al Direcției Control Geologic și Resurse Funciare al

Inspectoratului pentru protecția mediului Gheorghe Roșca, Director executiv al Centrului de Informare și consultanță de mediu Iordanca-Rodica Iordanov, Profesor universitar a Dreptului Funciar Zamfir Pavel.

La fel, tematica a fost abordată în cadrul ședințelor organizate de Academia de Științe a Moldovei, cu participarea directorilor Institutelor din domeniul mediului, academicieni, reprezentanți ai organelor de mediu, care au apreciat ca fiind benefică intenția procurorilor în vederea modificării legislației penale.

Procuratura Generală